

RAŠYTOJOS LAZDYNŲ PELĖDOS LITERATŪRINĖS PREMIJOS KONKURSUI

RAŠINYS „NIEKADA ČIA NEGYVENAU“

Jurgita Balčiūnienė

Vilniaus r.

Visą popietę prarymojo prie lango su knyga rankose, kartas nuo karto perversdamas pageltusį puslapį, vis nukreipdamas žvilgsnį į tarsi apmirusį ir nuo karščio mirguliuojantį vieškelį.

Laikas tėviškėje sulėtėdavo, o kartais, rodėsi, apskritai nustodavo tekėjęs, tik telkšojo vietoje it rūgštelėjęs pelkės vanduo. Ir jis vėl tapdavo tuo liesučiu berniuku, klūpinčiu ant suoliuko, stebinčiu palei sodybą vingiuojantį kelią, skaičiuojančiu tarp lango stiklų užstrigusias muses, pirštu mėginančiu sugaudyti vandens lašus arba braižančiu žvaigždutes ant aprasojusio stiklo. Laukiančiu, kol kas nors atbildės į jų nuošalų vienkiemį, pavyzdžiui, didžiuliu tanku, o gal netgi atskris lėktuvu ir išgelbės jį nuo sąstingio ir vienumos.

Nereikėjo jam čia važiuoti. Tai liūnas, į kurį pamažu grimzdo jo pavargusi sąmonė. Tarytum kinematografas būtų tyčia parinkęs pačius prasčiausius kadrus. O jam, pagrindiniam herojui ir žiūrovui, belieka stebėti, kaip sukasi ta sena, iki gyvo kaulo įgrysusi juosta.

Šalimais ant lovos išsitiesusi ir vis prislopintu balsu sukikenanti mergina, įkišusi nosį į išmanųjį telefoną, dabar jam atrodė lyg ateivė iš kitos planetos.

– Tai buvo klaida, Urte, – ištarė, užversdamas knygą. – Jaučiau, kad nieko iš to nebus.

– Kas buvo klaida? – išsiblaškiusi dirstelėjo į Pijų ir tučtuojau grįžo prie telefono.

Rodėsi, šiame kambaryje likęs tik Urtės kūnas, o ji pati klajoja po kur kas įdomesnes vietas ir nė neketina sugrįžti.

Stodamasis prie lango ir atsiremdamas galva į vėsų stiklą, Pijus bandė nukreipti mintis nuo taip gerai pažįstamo dilgčiojimo kojoje. Kartu juto kylant naują, neįprastą jausmą – kažkokį nesuvokiamą siutą, atsiradusį nežinia iš kur ir dėl ko.

Atsargiai statydamas kiek aptirpusią galūnę, nuklibikščiavo porą žingsnių ir, prisėdęs ant lovos, abiem rankomis ėmė žnaibyti rusvais plaukais apžėlusią blauzdą.

– Žiūrėk, argi ji nepatinusi? – kyštelėjo koją jai palei nosį.

– Kur jau tau čia patinusi? Abi vienodos, neišsigalvok.

– Ir vis tirpsta. Lyg skruzdės bėgiotų.

– O ką sakė gydytojas?

– Lyg ir nematė nieko... – nuleidęs koją, dar kiek pamindžikavo vietoje. – Einu iki ežero. Nori kartu?

Tačiau Urtė, pakreipusi galvą ir puse lūpų šypsodama, vėl kažkur klajojo.

Negalėdamas atsikratyti kylančio irzulio, nušlubčiojo išėjimo link, bet užsimiršęs galva skaudžiai trinkelėjo į staktą. Atrodė, kiekviena smulkmena priminė, kad jam čia ne vieta. Na ir išties, kam gi jiems prisireikė šios sutrešusios, kinivarpų suėstos sodybos?

Net Urtė iš tiesų čia niekada nebūna, nors pasilikti sodybą buvo jos užgaida, kone ultimatumas. Tačiau dabar jie tik tą ir teveikė – stūmė laiką. O sunkiausiai Pijui buvo tverti iki kaulų smegenų įsiėdusį senųjų trobesių kvapą. Kiek vėdintum, kiek smilkalų besmilkytum, čia tebekaraliavo pūvančio tėvo dvokas, sumišęs su samanės tvaiku.

Kai tėvas vis pasiskųsdavo, kad po lauko darbų negali užmigti, nes sopa koją, niekas dėmesio neatkreipdavo. „Tirpsta gyvatė“, – burbtelėdavo paryčiais, bet įdienojus maudimas atslūgdavo. Kol kartą, vos prigulęs pokaičio miego, ėmė riaumoti it skerdžiamas. Atlėkusi motina pamatė jį iškritusį iš lovos ir besiraičiojantį ant grindų. Sulenktą koją vyras buvo pritraukęs prie krūtinės ir dantimis įsikandęs į kelį.

Nedidukiame ligoninės priimamajame tvoskė prakaitu ir dezinfekavimo skysčiu.

– Tai ar seniai skauda, tėvuk? – supratingai klausinėjo pagyvenusi malonaus veido moteris, vilkinti baltą chalatą.

– Kad jau nepamenu, – nesmagiai sumurmėjo tas.

Gydytoja nukreipė žvilgsnį į Pijų ir jau visai kitokiu – griežtu ir piktoku – tonu drėbė:

– Seniai reikėjo atvežt. Juk ne svetimas – tėvas.

Nuleidęs akis Pijus tylėjo ir žiūrėjo į nuspardytus savo batų galus.

Kai namo parsivežė jau vienakojį tėvą, netrukus ir Pijų ėmė kankinti naktinis mėšlungis. Atsibūsdavo net raitydamasis iš skausmo: dantys sukąsti, koja ištempta kaip styga. Irgi dešinė. Ryte simptomų nelikdavo nė ženklo. Net netirpdavo.

Motina tik mostelėjo ranka – neišsigalvok. O tėvas, jau ir anksčiau nevengdavęs stikliuko, skendėjo alkoholyje ir savo paties tulžyje.

– *Pragėrei vienu, pragersi ir kitų*, – bumbėdavo motina, tvarkydama sujauktus patalus.

– *Ot rupūžė, dar ji mani ca grauš. Acok, ba kap dėsiu!* – mojuodavo jai prieš nosį gremėzdišku ramentu.

Taip ir neišsiblaivė iki pat savo gyvenimo galo. Pasimirė iškart po antros kojos amputacijos. Įtarė kraujo užkrėtimą, bet nei žmona, nei sūnus nė nemanė ieškoti kaltų.

Po laidotuvių Pijaus mėšlungis liovėsi taip pat staiga, kaip ir prasidėjo. Jau buvo pamiršęs ir jį, ir iš po antklodės kyšantį tėvo kojos strampą. Ir tą slogų jausmą – lyg kaltės, lyg kokio nesveikumo. Rodėsi, net orą pradėjo traukti pilna krūtine, lyg pagaliau būtų nusimetęs tą išleistuvėms ryšėtą kaklaryšį, pernelyg stipriai veržusį jo liesą kaklą.

Tačiau dabar, išėjus motinai ir jam likus sodybos šeimininku, naktiniai diegliai sugrįžo, o kartu su jais – nemiga ir abejonės. Urtė jam vis dažniau atrodė it slaptos operacijos dalyvė, kurios pagrindinė misija – įtikinti jį, kad jiedu pora. Galbūt kalta ši prakeikta troba su savo neišnaikinamais kvapais, amžinom dulkėm ir girgždančia palėpe. Čia viskas slėgė, kaltino, žlugdė.

Pijus nebenorėjo čia būti, nebegalėjo. Velniop viską. Dar viena bemiegė naktis pro palaiques užuolaidas apatiškai spoksant pilnatini, ir jis lieps Urtei krautis daiktus.

Pamena, kaip ji nekantravo per pirmąją savo kelionę sodybon, kaip klausinėjo, ar dar toli, kaip atvažiavus smalsiai žvalgėsi aplinkui. Kaip kvatojo, kai ją it nuotaką nešė per slenkstį. Tai buvo taip neseniai, nors atrodo, kad praėjo visa amžinybė.

Kvatojo ir jis, kol užsimiršęs trinkelėjo galva į staktą. Tada atsargiai nuleido Urtę ant žemės ir apsidairė. Nykštukinę virtuvę nuo svetainės skyrė tik negrabiai nudrėbta krosnis. Sienos aptrupėjusios, nuo lubų driekėsi voratinkliai, stalas uždengtas nudriskusia klijuote, o palangės nusėtos musių lavonų.

Pijus sugavo Urtės žvilgsnį ir jam pasidarė nejauku dėl šios sukriošusios, apleistos trobos. Kaip jis anksčiau nepastebėjo, kad kartu su senuoju šeimininku pamažėle puvo ir pats namas?

Truktelėjo suoliuką, ketindamas pasodinti vis dar kambario viduryje tebestypsančią viešnią. Tą pat akimirką iš po suolo išrūko pelė. Urtė cyptelėjo ir veik ašarodama išbėgo lauk.

Tą vakarą jiedu ilgai vaikščiojo rasota žole, tylėdami brido per mėlynuojantį lubinų lauką, paėjęjo ežero, nuo kurio gražiai kilo rūkas, pakrante. Nurimę ir nuvargę grįžo namo. Pasiklojo kamaroje ant spyruoklinės girgždančios lovos, kuri, jiems sugulus, išlinko kone iki pat grindų. Jau po vidurnakčio pažadino žiurkių gaudynės palėpėje.

Vos prašvitus, Pijus užlipo į viršų. Pirmiausia akį patraukė dulkių šokis, ypač ryškiai matomas ten, kur pro nedidelius langus krito šviesa. Dulkės sukosi ir kilo iki pat lubų, o nuo ten paklodėmis driekėsi voratinkliai. Pora vorų – vienas ilgomis plonomis kojomis, o kitas apskritas ir juodas – tvirtai kabėjo savo nameliuose. Pijus rankomis skynėsi kelią, stengdamasis neužkabinti voratinklių. Gausybė dešimtmečius nebenaudojamų daiktų buvo sukrauta kaip papuolė. Lyg skubantys išsikraustyti gyventojai būtų sustatę juos pakeleje be jokios tvarkos, belaukdami tuoj tuoj atvažiuoti turinčio sunkvežimio, kuris taip ir nepasirodė.

Daugybė dėžių, sukrautų viena ant kitos ar padrikai besimėtančių ant grindų. Šimtai apdulkėjusių knygų nuplyšusiais viršeliais, sukrautų pasienyje. Iš netvarkingos krūvos iškrapštė porą lyg ir nematytų – knygų rietuvė subyrėjo it kortų kaladė, sukeldama dulkių debesį.

Tarp į kampą atremtų šluotų, dalgio kotų, dar kažin kokių pagaikščių atpažino tėvo ramentą ir tarsi kas užgulė krūtinę. Vėl pajuto šleikščiai aitrų pūvančios mėsos kvapą. Bet gal tai tik dulkių ir žiurkių išmatų kvapas?

„Kada nors reikės iškuopti visą šį šlamštą“, – nusprendė, tačiau iki šiol ten taip ir nebesugrįžo.

Avižų lauku brido ežero link. Nutarė prieiti ne iš pagrindinės maudyklės pusės – norėjo pabūti vienas. Tačiau ten, kur anksčiau žėlė karklai, dabar riogsojo spygliuota tvora. Vis tik teks grįžti prie maudyklės – vėl didžiausias ratas aplink ežerą. Bevaikstant išsilakstė visi miegai, o drauge ir tas irzulys. Stabtelėjęs apžiūrėjo dešiniąją kulkšnį, bet ir kairioji atrodė lygiai tokia pat sutinus. Matyt, dėl karščio.

Iš tolo pastebėjo vyrą, nuo ežero besivedantį karvę. Šastelėjo už tankiai sužėlusios guobos ir sulaukęs kvapą laukė, kol tiedu dings už horizonto.

Prie maudyklės nebuvo anei žmogelio – bent tiek. Nurimęs prisėdo ant lieptelio. Tylu, tik girdėti, kaip svirpia žiogai. Karšta, net tvankoka, lyg prieš audrą. Prigulęs ant nugaros ir pagaliau ištiesęs pavargusias kojas, stebėjo atklydusius plunksninius debesis, kurie skleidėsi vis skirtingomis ir viena už kitą įdomesnėmis formomis. Juos skyrė tik vienišo lėktuvėlio paliktas balsvas takas.

Sapnavo motiną. Po kiemą ji vaikėsi raišą gaidį, tačiau tas nesidavė sugaunamas. Pijus šoko jai į pagalbą. Kai jau atrodydavo, kad paukštis rankose, jam vis pavykdavo išprūsti ir Pijus pasijusdavo laiką orą. Galiausiai pastvėrė gaidį už kojų, šis kirtu jam į kaktą, dar kartą ir dar. Pijus dangstėsi akis, paukštis puolė vis arčiau, kol galiausiai ištrūko, o netrukus ir suvis pradingo.

Iškoneveiktas motinos, leidosi į parduotuvę mėsos. Tačiau paukštienos nebuvo. Nebuvo nei kiaulės sprandinės, nei jautienos kauliukų – nieko. Mėsos skyriuje sudėti tik ledo gabalai – tie, kuriais apdengiama šaldyta žuvis ar mėsa, kad ilgiau negestų. Pijus pasilenkė – iš po ledo kyšojo lyg ir mėsgalys. Atsargiai, gabalas po gabalo, atkapstė didžiulį pailgą mėsgalį, jis buvo milžiniškas ir dar šiltas. Šaižiai klykdamas metė žemėn – tai buvo apipuvusi, vis dar tebekraujuojanti žmogaus koja.

Pabudo nuo savo paties riksmo. Iš pradžių keli didžiuliai lietaus lašai užtiško ant veido, o netrukus ėmė kapsėti ant viso kūno.

Kai iš dangaus pažliugo šiltas lietus, pasuko namo. Jau po kelių akimirkų norėjosi išsigręžti rūbus, tad nebebuvo jokios prasmės skubėti, bet kažkokia nematoma jėga jį tarsi vyte vijo. Dar greičiau ir dar. Pamėgino bėgti – neskauda. O jei greičiau? Irgi nieko. Pijus bėgo, jo batai kliuksėjo, veidu žliaugė vanduo, tačiau su kiekvienu žingsniu jis jautėsi vis lengvesnis. Vienu metu, rodos, išgirdo šaukiant Urtę, ir pasileido su dar didesne jėga, tik jau į priešingą pusę. Kad tik toliau nuo to abejingo, svetimo balso. Ir nuo motinos nevilties, ir nuo tylios tėvo neapykantos. Jis tiesiog negalėjo nebėgti – privalėjo. Jau toli už nugaros liko sodyba, bet dabar ji atrodė mažesnė už šuns būdą. O jis vis bėgo. Tebebėgo, kai už nugaros išgirdo autobuso burzgimą. Kelias kilo į kalniuką, autobusas buvo priverstas važiuoti lėčiau, o Pijus, rodos, bėgo vis sparčiau ir lengviau. Nuokalnėje autobusas galiausiai jį pralenkė ir sustojo stotelėje. Spėjo išokti į jau benuvažiuojantį.

Įlipęs nusipurtė kaip šuo, arčiausiai sėdėjusi moteriškė net pašoko. Pijus atsisėdo šalia, nepaisydamas, kad ji raukosi, gūžiasi arčiau lango, kad tik tas iki siūlo galo permirkęs vyras vėl nesugalvotų taškytis. Staiga jos susiraukęs veidas išsilygino, o akyse nušvito neslepiamas smalsumas:

– *Gal Kairų bernukas būsi? Ale žūrėk, kap išluptas tėvukas!*

– Ne, ponias, jūs apsipažinote, – pačiam sau netikėtai sumelavo.

– *Tai gal vis ciek giminė? Iš Paliūnų gi?*

– Ne vietinis aš. Niekada čia negyvenau.

Moteris vėl nosisuko į langą, o Pijus išlipo kitoje stotelėje. Sustabdė pirmą pravažiuojantį automobilį.

– *Aš cik iki miesto. O pats katron pusėn?* – iškišo galvą sunkvežimio vairuotojas.

Jau įlipęs į kabiną ir išpūtęs vairuotojo pasiūlytos cigaretės dūmą, atsakė:

– Kol kas nesvarbu. O vėliau bus matyt.